

זבחים דף ל עניין: אם כן מרתח רתח

רמב"ם הלכות דעות פ"א ה"ד

הלכה ד הדרך הישרה היא מדה בינונית שבכל דעה ודעה מכל הדעות שיש לו לאדם, והיא הדעה שהיא רחוקה משתי הקצוות ריחוק שוה ואינה קרובה לא לזו ולא לזו, לפיכך צוו חכמים הראשונים שיהא אדם שם דעותיו תמיד ומשער אותם ומכוין אותם בדרך האמצעית כדי שיהא שלם בגופו, כיצד לא יהא בעל חמה נוח לכעוס ולא כמת שאינו מרגיש אלא בינוני, לא יכעוס אלא על דבר גדול שראוי לכעוס עליו כדי שלא יעשה כיוצא בו פעם אחרת, וכן לא יתאוה אלא לדברים שהגוף צריך להן ואי אפשר להיות

רמב"ם הלכות דעות פ"ב ה"ג

הלכה ג ויש דעות שאסור לו לאדם לנהוג בהן בבינוניות אלא יתרחק מן הקצה האחד עד הקצה האחר, והוא גובה לב, שאין דרך הטובה שיהיה אדם עניו בלבד אלא שיהיה שפל רוח ותהיה רוחו נמוכה למאד, ולפיכך נאמר במשה רבינו ענו מאד ולא נאמר ענו בלבד, ולפיכך צוו חכמים מאד מאד הוי שפל רוח, ועוד אמרו שכל המגביה לבו כפר בעיקר שנאמר ורם לבבך ושכחת את ה' אלקיך, ועוד אמרו בשמתא מאן דאית ביה גסות הרוח ואפילו מקצתה, וכן הכעס מדה רעה היא עד למאד וראוי לאדם שיתרחק ממנה עד הקצה האחר, וילמד עצמו שלא יכעוס ואפילו על דבר שראוי לכעוס עליו, ואם רצה להטיל אימה על בניו ובני ביתו או על הציבור אם היה פרנס ורצה לכעוס עליהם כדי שיחזרו למוטב יראה עצמו בפניהם שהוא כועס כדי לייסרם ותהיה דעתו מיושבת בינו לבין עצמו כאדם שהוא מדמה כועס בשעת כעסו והוא אינו כועס, אמרו חכמים הראשונים כל הכועס כאילו עובד עבודת כוכבים, ואמרו שכל הכועס אם חכם הוא חכמתו מסתלקת ממנו ואם נביא הוא נבואתו מסתלקת ממנו, ובעלי כעס אין חייהם חיים, לפיכך צוו להתרחק מן הכעס עד שינהיג עצמו שלא ירגיש אפילו לדברים המכעיסים וזו היא הדרך הטובה, ודרך הצדיקים הן עלובין ואינן עלובין שומעים חרפתם ואינם משיבין עושין מאהבה ושומחים ביסורים, ועליהם הכתוב אומר ואוהביו כצאת השמש בגבורתו.

רבינו יונה אבות פ"ב מ"י

ר' יונה: ואל תהי נוח לכעוס. ידוע הוא כי מדת הכעס היא רעה עד מאד, אך טבע בני אדם להיות נמשך אחריה, על כן אמר, שעל כרחך פעמים תכעס, חזר שלא תהא נוח לכעוס, כי יחפוץ רצונך את הכעס, תשקול במאזני שכלך אם מפני הדבר ההוא ראוי לכעוס. ואם תמצא שום טענה להסיר כעסך בטלחו. אך על דבר שראוי לכעוס על כל פנים, אז יהיה כעסך עמך, וזהו שאמר שלמה ע"ה (קהלת ז' ט') אל תבהל ברוחך לכעוס, כי כעס בחיק כסילים ינות. רוצה לומר, שלא ימהר לכעוס, כי אם בהמתנה ולצורך גדול, ולא יעשה כמו

כנסת הגדולה – לשונות הרמב"ם

ואפשר נמי לאידך גיסא, שאפילו על דבר גדול אינו ראוי שיכעוס אלא דוקא למירמי אימתא שיראה עצמו וכועס והוא אינו כועס, ומה שאמר כאן ולא יכעוס אלא על דבר גדול שראוי לכעוס ה"ק, ולא יראה עצמו כעוס אלא על דבר גדול שראוי לכעוס כגון להטיל אימה על ביתו או על הצבור וכו', אבל לא יכעוס באמת אפילו על דבר גדול, וכן על דבר קטן ל"מ שאסור לכעוס אלא שאסור גם כן להראות עצמו בכעס.

מרכבת המשנה – הלכות דעות

יכעוס. עוד תירץ דאפשר לאידך גיסא שאפילו על דבר גדול אינו ראוי לכעוס אלא דווקא למירמי אימתא שיראה עצמו כועס והוא אינו כועס ומ"ש כאן ולא יכעוס הכי קאמר ולא יראה עצמו כועס אלא על דבר גדול אבל [לא] יכעוס באמת אפילו על דבר גדול. גם בזה איכא למשדי ביה נרגא דמלבד דמלשון לא יכעוס אלא על דבר גדול לא משמע לא יראה עצמו מלבד זה לא משמע כן מדברי רבינו ז"ל שכתב לפיכך צוו חכמים הראשונים שיהא אדם שם בדעותיו בדרך האמצעית כדי שיהא שלם בגופו כיצד לא יהיה בעל חמה נוח לכעוס ולא כמת שאינו מרגיש אלא בינוני לא יכעוס אלא על דבר גדול וכן לא יתאוה אלא לדברים שהגוף צריך בהם עד כאן. הרי מלשון זה נראה להדיא דמ"ש לא יכעוס אלא על דבר גדול אלמא דכשהוא דבר גדול יכעוס ממש דומיא דאינך שכתב שלא יתאוה לשום דבר אלא יתאוה לדבר שהגוף צריך בהם וכן באינך.